

V Bruseli 29. 1. 2019
COM(2019) 21 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o vykonávaní makroregionálnych stratégií EÚ

{SWD(2019) 6 final}

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

o vykonávaní makroregionálnych stratégií EÚ

1. Úvod

Odkedy Európska rada v roku 2009 schválila stratégiu EÚ pre región Baltského mora (EUSBSR), boli vypracované tri ďalšie makroregionálne stratégie EÚ: stratégia EÚ pre podunajskú oblasť (EUSDR) v roku 2011, stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR) v roku 2014 a stratégia EÚ pre alpský región (EUSALP) v roku 2016.

Komisia prijala 16. decembra 2016 prvú správu o vykonávaní makroregionálnych stratégií¹, na ktorých v súčasnosti spolupracuje 19 krajín EÚ a 8 krajín mimo EÚ. Tieto makroregionálne stratégie sa stali neoddeliteľnou súčasťou politického rámca EÚ, majú veľký potenciál a jedinečným a inovačným spôsobom prispievajú k spolupráci v rámci EÚ, ako aj k spolupráci so susednými krajinami.

Rada², Výbor regiónov³ a Európsky parlament⁴ následne takisto uznali význam makroregionálnych stratégií, ktoré tvoria jedinečný integrovaný rámec na riešenie spoločných výziev a ktoré sú relevantným nástrojom na optimálne využitie existujúcich finančných zdrojov, najmä v kontexte globalizácie.

Tieto inštitúcie však okrem toho prekročili rámec niektorých z odporúčaní Komisie⁵ a poukázali na potrebu zlepšiť určité kľúčové aspekty vykonávania makroregionálnych stratégií:

- posilňovanie politickej angažovanosti na vnútroštátnej úrovni,
- zlepšenie mechanizmov riadenia, ako aj
- zlepšenie prístupu k financovaniu priorít a projektov makroregionálnych stratégií.

Uviedli niekoľko konkrétnych odporúčaní týkajúcich sa obsahu aktuálnej správy, v ktorých žiadajú:

- intenzívnejšie zameranie na procesy, ktoré by mohli ovplyvniť politiky,
- analýzu súladu medzi politikami EÚ a vnútroštátnymi politikami a systémami financovania,
- hlbšiu diskusiu o ukazovateľoch a výsledkoch hlavných politík makroregionálnych stratégií.

Nevyužitý potenciál a pretrvávajúce výzvy v oblasti makroregionálnych stratégií potvrdzuje aj nezávislá štúdia⁶ vypracovaná z poverenia Komisie, ako aj niektoré dokumenty vypracované v rámci programu Interact⁷.

1 COM(2016) 805 final.

2 Závery Rady 8461/17 z 25. apríla 2017.

3 Stanovisko COTER-VI/029 prijaté 1. decembra 2017.

4 Rezolúcia Európskeho parlamentu zo 16. januára 2018.

5 COM(2013) 468 final o pridanej hodnote makroregionálnych stratégií, COM(2014) 284 final o riadení makroregionálnych stratégií, COM(2016) 805 final o vykonávaní makroregionálnych stratégií.

6 Štúdia COWI: „Makroregionálne stratégie a ich prepojenie s politikou súdržnosti – november 2017:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/macro_region_strategy/pdf/mrs_links_cohesion_policy.pdf.

Návrhom legislatívneho balíka o viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027, ktorý Komisia predložila 2. mája 2018, nasledovaným návrhom legislatívneho balíka o budúcej politike súdržnosti predloženým Komisiou 29. mája 2018, sa začala fáza rokovaní, ktoré pravdepodobne ovplyvnia a zároveň objasnia zámery príslušných krajín, pokiaľ ide o budúcnosť makroregionálnych stratégií.

Od vypracovania prvej správy Komisie o vykonávaní makroregionálnych stratégií v roku 2016 sa vďaka priaznivému vývoju hospodárskeho prostredia v EÚ a na západnom Balkáne⁹ vytvorilo pozitívnejšie prostredie, pokiaľ ide o implementáciu makroregionálnych stratégií.

Táto správa má dvojaký účel. Po prvé, v správe sa hodnotí vykonávanie štyroch makroregionálnych stratégií v tejto povzbudivej hospodárskej situácii, ktorá mohla pomôcť krajinám zlepšiť ich prístup, pokiaľ ide o dlhodobú strategickú spoluprácu. Po druhé, v správe sa zvažuje možný ďalší vývoj makroregionálnych stratégií v súvislosti s návrhom nariadení na obdobie po roku 2020.

Správa je doplnená o pracovný dokument útvarov Komisie, v ktorom sa uvádzajú podrobnejšie informácie o aktuálnom stave každej makroregionálnej stratégie. Obidva tieto dokumenty sú založené na príspevkoch od zainteresovaných strán makroregionálnych stratégií, inštitúcií EÚ, zástupcov členských štátov a expertov.

2. Výsledky

2.1. Prierezové otázky

Tvorba politiky a plánovanie

Makroregionálne stratégie sú politické platformy, ktoré poskytujú pridanú hodnotu aspektu spolupráce politiky súdržnosti a ktoré poskytujú príležitosť na viacsektorové, mnohonárodné a viacúrovňové riadenie. Na makroregionálnej úrovni sa prijalo niekoľko iniciatív, ktoré prispeli k zmene postojov (napr. EUSALP: Konferencia o zelenej infraštruktúre¹⁰, Konferencia o lesoch „Ochrana.Les.Klíma“¹¹, Konferencia o mobilite v Alpách¹²) a ktoré budú veľmi pravdepodobne pokračovať ďalej. Makroregionálny rozvoj a rozvoj morských oblastí pomohol posilniť územný prístup a európsku územnú spoluprácu, ktoré sú prierezovým aspektom politiky súdržnosti, a rovnako pomohol upriamiť pozornosť na „funkčné oblasti“.

Krajiny mimo EÚ sa na stratégiách EUSDR, EUSAIR a EUSALP zúčastňujú za rovnakých podmienok ako členské štáty EÚ. Od 1. júna 2018 napríklad Čierna Hora vykonáva rotujúce predsedníctvo EUSAIR.

7 Knižnica programu Interact: <http://www.interact-eu.net/library>,
<http://www.interact-eu.net/search/node/macroregional%20strategies>.

8 14. júna 2018 nasledoval návrh nariadení o budúcom nástroji predvstupovej pomoci (IPA III) a Nástroji susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI) relevantných pre krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ a ktoré sa zúčastňujú na makroregionálnych stratégiách.

9 Viac podrobností sa dozviete v týchto dokumentoch: Priebežná hospodárska prognóza z leta 2018 (Summer 2018 Interim Economic Forecast), 12. júl 2018, Európska komisia a Západný Balkán – pravidelná hospodárska správa (Western Balkans Regular Economic Report) (č. 12), jeseň 2017, Svetová banka.

10 <https://www.alpine-region.eu/news/first-eusalp-environmental-ministers-conference-alpine-green-infrastructure-2>.

11 <https://www.alpine-region.eu/events/forest-summit-protectionforestclimate>.

12 <https://www.alpine-region.eu/events/3rd-eusalp-ag4-mobility-conference>.

Účasť krajín západného Balkánu na stratégiách EUSDR a EUSAIR významne prispievajú k podpore integrácie týchto krajín do EÚ. Žiadosť, ktorú Rade predložili štyri členské štáty EÚ zúčastňujúce sa stratégie EUSAIR (Grécko, Chorvátsko, Slovinsko, Taliansko) a v ktorej sa žiada zahrnutie bývalej Juhoslovanskej republiky Macedónsko do tejto stratégie, je konkrétnym krokom v tomto smere.

Stratégia EUSDR takisto pomáha podporovať spoluprácu medzi EÚ a Moldavskom a Ukrajinou, ktoré sú v súčasnosti plne začlenené do nadnárodného programu pre podunajskú oblasť. Účasť Ukrajiny (regióny pozdĺž Dunaja) a Moldavska na spolupráci v rámci EUSDR sa v rokoch 2016 – 2018 výrazne zintenzívnila, čo pozitívne ovplyvnilo vykonávanie dohôd o pridružení, ktoré tieto krajiny s EÚ uzatvorili.

Hoci Bielorusko, Island, Nórsko a Rusko nie sú členmi stratégie EUSBSR, napriek tomu sa zúčastňujú určitých makroregionálnych projektov v regióne Baltského mora, napríklad prostredníctvom programov Interreg týkajúcich sa cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce v tomto regióne¹³. Pokiaľ ide o nadnárodný program Interreg pre región Baltského mora (Interreg Baltic Sea), podpísanie dohody o financovaní medzi EÚ a Ruskom začiatkom roka 2018 umožňuje, aby ruskí partneri teraz boli v projektoch plnohodnotnými partnermi, čím sa možnosti spolupráce rozšíria.

Administratívna kapacita

Program Interact pokračuje v podpore makroregionálnej koncepcie, a to budovaním alebo konsolidáciou sietí medzi hlavnými realizátormi stratégií¹⁴ (napr. v oblasti riadenia a správy, dopravy, životného prostredia alebo zmeny klímy) a rozvíjaním metód a nástrojov spolupráce s cieľom začleniť makroregionálne stratégie do európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)¹⁵. Komisia okrem toho súčasne s programom Interact zriadila platformu s cieľom uľahčiť výmenu skúseností s vykonávaním makroregionálnych stratégií a ich začlenením do EŠIF.

Nástroj Facility Point stratégie EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR) podporuje hlavných realizátorov stratégie pri plnení ich úloh.

Po období prerušenia je nové kontaktné miesto stratégie pre podunajskú oblasť (DSP) od začiatku septembra 2018 opäť aktívne.

Riadenie a správa

Od vypracovania správy za rok 2016 bolo prijatých niekoľko nových iniciatív politiky.

Bulharsko, ktoré v roku 2018 predsedalo stratégii EÚ pre podunajskú oblasť, zaujalo aktívny prístup k spolupráci v rámci tejto stratégie tým, že zodpovednosť za stratégiu EÚ pre podunajskú oblasť a za európske štrukturálne a investičné fondy pridelo tomu istému ministerstvu.

V rámci každoročného fóra EUSAIR sa pravidelne koná stretnutie ministrov zahraničných vecí a ministrov zodpovedných za finančné prostriedky EÚ ôsmich zúčastnených krajín, na ktorom sa prijíma vyhlásenie.

13 Napr. nadnárodný program Interreg pre región Baltského mora (Interreg Baltic Sea Region): <https://www.interreg-baltic.eu/home.html>.

14 Vnútroštátni koordinátori, koordinátori prioritných oblastí, koordinátori pilierov, koordinátori pre ciele, vedúci akčnej skupiny, členovia riadiacej/akčnej skupiny atď.

15 Knižnica programu Interact: <http://www.interact-eu.net/search/node/macoregional%20strategies>.

V rámci stratégie EÚ pre podunajskú oblasť je občianska spoločnosť aktívne zapájaná do stretnutí určitých riadiacich skupín prioritných oblastí, ako aj do podujatí a výročných fór.

V spolupráci s projektom „LOS_DAMA!“¹⁶, ktorý je financovaný z programu pre alpský priestor, starostovia metropol alpského regiónu (Mníchov, Viedeň, Turín, Trident a Grenoble) zriadili pri príležitosti prvej konferencie EUSALP ministrov životného prostredia v októbri 2017 sieť, ktorej cieľom je využívanie zelenej infraštruktúry v mestských oblastiach alpského regiónu. Táto sieť je prvým konkrétnym krokom v rámci vykonávania EUSALP na úrovni obcí.

Monitorovanie

S podporou programu ESPON17 sa vyvíjajú nové monitorovacie nástroje.

Ide pritom o územné monitorovacie systémy, ktoré sú prispôsobené každému zo štyroch makroregiónov a ktoré monitorujú situáciu v oblasti regionálneho rozvoja pomocou vopred stanovených územných ukazovateľov. Monitorovací systém má slúžiť na zachytenie dosiahnutých výsledkov cieľov politiky. Prispieje k lepšiemu pochopeniu územných štruktúr a trendov v makroregióne.

Prístup k financovaniu

Niektoré osvedčené postupy uplatňované v rámci súčasných programov EŠIF zahŕňajú: ciele výzvy, bonusové body za projekty s makroregionálnym významom, priamu podporu strategickým projektom a účasť zástupcov makroregionálnej stratégie vo výboroch pre monitorovanie programov.

Komisia vo februári 2017 zorganizovala pre rumunské riadiace orgány operačných programov EŠIF študijnú návštevu, v rámci ktorej sa oboznámili s praktickými dôsledkami stratégie EÚ pre podunajskú oblasť (EUSDR) a získali náhľad do procesu rozvíjania nápadov na mobilizáciu finančných prostriedkov EÚ. Táto iniciatíva by sa mohla rozšíriť aj na ďalšie zúčastnené krajiny.

Na základe informácií zozbieraných vo výročných správach o vykonávaní programov EŠIF za rok 2017 sa prostredníctvom programov spustilo sedem cielených výziev na predkladanie návrhov: dve v baltskom regióne, tri v podunajskej oblasti a dve v regióne Jadranského a Iónskeho mora. Celkový počet programov, prostredníctvom ktorých sa do makroregionálnych stratégií investovali finančné prostriedky EÚ, je 29 programov v regióne Baltského mora, 14 v podunajskej oblasti, 4 v regióne Jadranského a Iónskeho mora a 4 v alpskom regióne. Z toho vyplýva, že miera začlenenia priorít makroregionálnych stratégií do programov EÚ priamo súvisí s dĺžkou obdobia vykonávania stratégií.

S cieľom zistiť výšku podpory z EŠIF, ktorá bola mobilizovaná v súvislosti s vykonávaním makroregionálnych projektov, sú príslušné údaje v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie uvedené detailne v členení podľa jednotlivých stratégií. Údaje, ktoré poskytli orgány programu, však nie sú vždy úplne porovnateľné a malo by sa s nimi pracovať obozretne. Niektoré orgány sa napríklad domnievajú, že celkový rozpočet programu je určený na podporu cieľa určitej stratégie, keďže sa týka rovnakej oblasti politiky (napr. životného prostredia), hoci financované projekty nemusia mať nevyhnutne makroregionálny vplyv. V pracovnom dokumente útvarov Komisie sa preto rozhodlo, že sa zohľadnia len sumy, ktorými

¹⁶ http://www.alpine-space.eu/projects/los_dama/en/home.

¹⁷ <https://www.espon.eu/>.

sa podporujú jednotlivé projekty a nezohľadní sa celkový rozpočet programu (s výnimkou nadnárodných programov zodpovedajúcich určitým makroregionálnym stratégiám).

Komunikácia

Od roku 2016 všetky makroregionálne stratégie posilnili svoje komunikačné aktivity.

Slovinské orgány spolu s Komisiou využívali tzv. „makroregionálny týždeň“¹⁸, organizovaný každoročne v Slovinsku, s cieľom vytvoriť jednotné fórum pre všetky makroregionálne stratégie v oblasti médií a komunikácie so zameraním najmä na spoločný obsah, participatívny proces a inovatívne nástroje.

Prebíha vývoj komunikačných stratégií pre EUSAIR a EUSALP. Zároveň sa ďalej vylepšuje komunikačná stratégia EUSDR. Komunikácia v rámci EUSBSR prináša konkrétne výsledky, ako napríklad projekt s názvom „Let’s Communicate“¹⁹.

Treba vyvinúť ďalšie úsilie na zlepšenie internej a externej komunikácie. Toto úsilie by malo byť zamerané na vymedzovanie spoločných posolstiev v národnom jazyku (jazykoch), čím by sa posilnila komunikácia na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Komunikácia musí byť zároveň lepšie zameraná a nepretržitá.

Spolupráca medzi jednotlivými stratégiami a medzi zainteresovanými stranami

Výsledkom spolupráce s inými makroregionálnymi stratégiami môže byť určitá pridaná hodnota, a preto by sa možnosti takejto spolupráce mali ďalej preskúmať. Predovšetkým medzi stratégiou EÚ pre región Baltského mora a stratégiou EÚ pre podunajskú oblasť sa určitá spolupráca už uskutočnila, zatiaľ čo partneri stratégie EUSAIR zvažujú spoluprácu s inými makroregionálnymi stratégiami, ktorá by bola založená na ich skúsenostiach (napr. so stratégiou EUSDR, pokiaľ ide o organizáciu mobility a dopravy, alebo so stratégiou EUSALP, pokiaľ ide o zelené koridory a projekty zelenej infraštruktúry).

V rámci stratégie EUSALP prípravný akčný fond pre alpský región²⁰ (ARPAR) podporil vykonávanie stratégie a celkovú spoluprácu. Vytvorila sa rada predsedov akčných skupín s cieľom zabezpečiť neustálu výmenu poznatkov a skúseností medzi skupinami.

2.2. Tematické priority

V tejto časti sa uvádzajú konkrétne výsledky štyroch makroregionálnych stratégií týkajúce sa vybraných tematických priorít. Viac podrobností možno nájsť v pracovnom dokumente útvarov Komisie.

V rámci stratégie EÚ pre región Baltského mora sa pokračovalo v konsolidácii právnych predpisov EÚ a stratégia prispela aj k formovaniu politiky a rozvoja (napr. v oblasti energetiky, plavby, životného prostredia a zmeny klímy).

Počas maďarského predsedníctva v roku 2017 sa na výročnom fóre EUSDR stretli zainteresované strany z podunajskej oblasti aktívne v oblastiach energetiky, dopravy a životného prostredia. 14 zúčastnených krajín vydalo spoločné vyhlásenie²¹. Fórum stratégie

18 <https://www.adriatic-ionian.eu/2018/06/11/save-the-date-mediterranean-coast-and-macro-regional-strategies-week-sep-2018-slovenia/>.

19 http://www.centrumbalticum.org/en/projects/lets_communicate!.

20 Prípravná akcia odsúhlasená Komisiou na podnet Európskeho parlamentu.

21 http://www.danube-forum-budapest.eu/system/danube-forum-budapest/files/Declaration_of_the_6th_EUSDR_Annual_Forum.pdf?1508355644.

EUSDR z roku 2018, ktoré sa konalo v Sofii, bolo zamerané na hospodársky rast prostredníctvom cestovného ruchu a kultúry.

V rámci stratégie EUSAIR boli určené hlavné príležitosti pre spoluprácu (modrý rast, dopravná a energetická sieť, životné prostredie a cestovný ruch), ktoré môžu podporiť rast a tvorbu pracovných miest.

V rámci EUSALP sa zriadili podskupiny zamerané na konkrétne témy (napr. drevo, zdravotná turistika, vodné hospodárstvo).

Životné prostredie a zmena klímy

Ochrana prírodných zdrojov je spoločným verejným statkom a prioritou všetkých štyroch makroregionálnych stratégií. Makroregionálne stratégie sú v tejto súvislosti dôležitými nástrojmi na riešenie rôznych otázok (napr. znečistenie, protipovodňová ochrana, zmena klímy a biodiverzita) a na podporu vykonávania príslušných právnych predpisov EÚ.

Kým Komisia v januári 2018 prijala vôbec prvú celoeurópsku stratégiu pre plasty, v rámci stratégie EÚ pre región Baltského mora sa už vynaložilo veľké úsilie na riešenie problémov s plastovým odpadom v moriach (napr. projekt BLASTIC22). V záveroch zo zasadnutia ministrov HELCOM23 v marci 2018 sa uznáva, že projekty verejného záujmu uskutočnené v rámci stratégie EÚ pre región Baltského mora pomohli pri vykonávaní akčného plánu pre Baltské more.

V ioanninskom vyhlásení ministrov z mája 2017 sa zdôrazňuje význam modrej ekonomiky pre udržateľný rozvoj regiónu Jadranského a Iónskeho mora vrátane boja proti znečisťovaniu mora.

V spoločnom vyhlásení alpských štátov a alpského regiónu o zelenej infraštruktúre pre alpský región (október 2017)²⁴ sa uvádza prijatie konkrétnych opatrení, pomocou ktorých sa alpský región stane modelom pre zelenú infraštruktúru.

V spoločnom vyhlásení ministrov zodpovedných za stratégiu EÚ pre podunajskú oblasť, ktoré bolo prijaté v októbri 2017, sa zdôrazňuje význam ekologickej a prepojenej mobility a energetických riešení šetrných k životnému prostrediu pre ďalší vývoj podunajskej oblasti. V rámci projektu JOSINTZA²⁵ sa pripravuje prvý integrovaný plán vodohospodárskeho manažmentu povodia rieky Tisa a zaviedol sa mechanizmus civilnej ochrany s cieľom bojovať proti znečisteniu rieky Tisa spôsobenému soľnou baňou Solotvyno na Ukrajine.

Výskum/inovácie a hospodársky rozvoj

Jedným z hlavných cieľov všetkých štyroch makroregionálnych stratégií je zlepšiť hospodársku prosperitu makroregiónov.

V rámci stratégie EÚ pre región Baltského mora sa zriadila sieť riadiacich orgánov Európskeho fondu regionálneho rozvoja s cieľom vypracovať návrhy týkajúce sa nadnárodnej spolupráce, ktorá by mala pomôcť regiónom s vykonávaním stratégií inteligentnej

22 <https://www.balticsea-region-strategy.eu/news-room/highlights-blog/item/30-for-a-litter-free-baltic-sea>.

23 HELCOM: „Komisia pre ochranu prostredia Baltského mora – Helsinská komisia“, <http://www.helcom.fi/about-us>.

24 https://www.alpine-region.eu/sites/default/files/uploads/inline/956/eusalp_joint_declaration_green_infrastructure_final_en.pdf.

25 <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/jointisza>.

špecializácie zameraných na čisté technológie. V rámci iniciatívy „Cleaner Growth“²⁶ (čistejší rast) sa budú realizovať dva pilotné projekty: projekt „Jointly Entering New Markets“ (spoločný vstup na nové trhy) a „Commercialising Forest-Based Protein – Verification and Improvement of Protein Quality“ (Komericializovanie proteínu z lesných zdrojov – overenie a zvyšovanie kvality proteínu).

Platforma s názvom „Baltic Sea Pharma platform“²⁷ je tiež platformou regionálnej spolupráce, ktorej cieľom je zníženie množstva farmaceutických rezíduí v Baltskom mori. Na základe celej rady nadnárodných projektov (napr. technicky vyspelé systémy čistenia odpadových vôd, odpadové hospodárstvo a kritériá verejného obstarávania) platforma prispeje k rozvoju regionálnej a európskej politiky v súvislosti s problematikou liekov v životnom prostredí.

V podunajskej oblasti bolo v Kišiňove (Moldavsko) zriadené centrum na zavedenie duálnej odbornej prípravy²⁸ v stavebníctve založené na verejno-súkromnom partnerstve. Platforma pre stratégiu inteligentnej špecializácie²⁹ v rámci pilotného projektu týkajúceho sa Srbska, Čiernej Hory, Moldavska a Ukrajiny podporuje rozvoj inovačných stratégií.

Rok cestovného ruchu medzi EÚ a Čínou a Európsky rok kultúrneho dedičstva 2018 prispievajú v rámci stratégie EUSAIR k rozvoju udržateľného cestovného ruchu. Program Interreg pre región Jadranského a Iónskeho mora (ADRION) podporuje projekt „ADRION 5 senses“³⁰ (ADRION pre všetky zmysly), ktorého cieľom je vytvoriť pre región spoločnú značku a propagovať ju na svetových trhoch.

V rámci stratégie EÚ pre alpský región (EUSALP) sa zaviedli projekty, ako napríklad „CirculAlps“³¹ (podpora inovácií, udržateľnosti a obehového hospodárstva v hodnotových reťazcoch lesného hospodárstva v alpskom regióne) alebo AlpLinkBioECO³² (prepájanie hodnotových reťazcov priemyselného odvetvia využívajúceho biologické materiály v alpskom regióne).

Prepojenosť

V rámci všetkých makroregionálnych stratégií sa vykonávajú zaujímavé činnosti súvisiace s prepojenosťou.

Projekt „Baltic Link“, ktorý je podporovaný z programu TEN-T a z poľského Kohézneho fondu, pomáha v rámci stratégie EÚ pre región Baltského mora realizovať námorné diaľnice TEN-T. Zameriava sa na chýbajúce prepojenie nákladnej dopravy medzi Švédskom a Poľskom a ďalšími krajinami.

V rámci stratégie EUSDR sa projektom FAIRway³³ uviedli do prevádzky nové prieskumné plavidlá. Na úseku rieky Dunaj, ktorý tvorí hranicu medzi Bulharskom a Rumunskom, sa začalo s bagrovacími činnosťami. S podporou Európskej investičnej banky sa po prvýkrát

26 https://www.balticsea-region-strategy.eu/attachments/article/590847/Niclas%20Forsling_ERDF%20MA-Network%20progress%20and%20current%20status%2013th%20of%20June%20at%20Annual%20Forum.pptx.pdf.

27 <https://www.balticsea-region-strategy.eu/news-room/highlights-blog/item/40-baltic-pharma-platform>.

28 Prepája odborné vzdelávanie poskytované školami s praktickou odbornou prípravou, ktorú poskytujú spoločnosti.

29 <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform>.

30 <https://keep.eu/keep/project-ext/44652/ADRION+5+SENSES?ss=a785c5b10443932ecb3b4eef3ac00d06&espon>.

31 <https://www.alpine-region.eu/projects/circulalps>.

32 <http://www.alpine-space.eu/projects/alplinkbioeco/en/home>.

33 <http://www.fairwaydanube.eu/eusdr/>.

vypracoval prehľad krátkodobých strategických projektov v oblasti pozemnej dopravy v podunajskej oblasti.

Efektívne a trvalo udržateľné dopravné a energetické siete sú predpokladom hospodárskeho a sociálneho rozvoja jadransko-iónskeho makroregiónu. V rámci stratégie EUSAIR bol vypracovaný východiskový zoznam projektov týkajúcich sa dopravných a energetických sietí s jasnou makroregionálnou pridanou hodnotou.

V rámci stratégie EUSALP sa vypracoval projekt týkajúci sa logistických stratégií na podporu presunu nákladnej dopravy z ciest na železnice prostredníctvom optimalizácie logistických postupov (Alpine Spider).

3. Výzvy

Administratívna kapacita

V štúdií COWI34 sa zdôrazňuje pretrvávanie niektorých výziev a uvádzajú sa v nej prekážky úspešnej realizácie makroregionálnych stratégií, ktoré majú negatívny vplyv na spoluprácu:

- inštitucionálna fluktuácia a fluktuácia zamestnancov,
- obmedzenie zdrojov,
- rozdiely týkajúce sa ekonomickej, inštitucionálnej a administratívnej kapacity,
- slabé vykonávacie reťazce medzi subjektmi s rozhodovacími právomocami a hlavnými realizátormi,
- nedostatočné zastúpenie a slabá angažovanosť všetkých zúčastnených krajín, ako aj
- chýbajúce spoločné referenčné rámce.

V štúdií sa však identifikujú aj určité nosné prvky, ktoré môžu pri vykonávaní makroregionálnych stratégií pomôcť:

- existujúce štruktúry spolupráce,
- existencia lídrov,
- prítomnosť tematických otázok vo všetkých zúčastnených krajinách,
- vykonávanie právnych predpisov EÚ,
- požiadavka konkrétnych nadnárodných opatrení atď.

V štúdií sa okrem toho prezentuje model rozvoja makroregionálnych stratégií:

- fáza I (vytvorenie systému riadenia makroregionálnych stratégií, budovanie individuálnych kapacít hlavných realizátorov makroregionálnych stratégií),
- fáza II (externé zainteresované strany porozumeli makroregionálnym stratégiám a tie začínajú fungovať, vybudované inštitucionálnej kapacity) a
- fáza III (vzretosť stratégie, ktorá prináša hmatateľné opatrenia a výsledky).

Tieto tri fázy môžu byť rámcom pre vytvorenie monitorovacieho systému, ktorý prispeje k zachovaniu politickej podpory.

Riadenie a správa

Účinný systém riadenia si vyžaduje rovnováhu medzi tromi rovnako dôležitými úrovňami: ministri, národní koordinátori a tematickí koordinátori.

34 Pozri poznámku pod čiarou 6.

S cieľom zvýšiť politický profil makroregionálnych stratégií by týmto stratégiám pomohla politická viditeľnosť na základe stretnutí a vyhlásenia ministrov v nadväznosti na výročné fóra, ako napríklad v prípade stratégie EUSAIR.

Na výročnom fóre, ktoré sa konalo v júni 2018 v Tallinne sa diskutovalo o možnosti usporiadať ministerské zasadnutia na každoročných fórach stratégie EÚ pre región Baltského mora.

Hlavnou výzvou pre EUSDR je pokles politickej dynamiky na vnútroštátnej úrovni, čo viedlo k nízkej účasti v riadiacich skupinách pre niektoré prioritné oblasti. Keďže stratégia je dlhodobým procesom, je nevyhnutné, aby kapacita a zdroje na vykonávanie stratégie a posilnenie vnútroštátneho koordinačného mechanizmu boli poskytované sústavne. Navyše sa všeobecne usúdilo, že absencia spoločného orgánu, ktorý sa v plnej miere zameriava na podporu riadenia stratégie EÚ pre podunajskú oblasť (kontaktné miesto stratégie pre podunajskú oblasť) v období leta 2017 až jesene 2018, bránila plynulému rozvoju a vykonávaniu stratégie. Nové kontaktné miesto pod spoločným vedením Rakúska a Rumunska je v súčasnosti už aktívne.

Aspekty riadenia sú aj naďalej hlavnou témou diskusií vedených na zasadnutiach správnej rady v rámci stratégie EUSAIR. Naďalej sa nepodarilo preklenúť priepasť medzi politickou angažovanosťou vyjadrenou vo vyhláseniach ministrov a skutočnými následnými opatreniami na administratívnej úrovni a na úrovni vykonávania. Zodpovednosť zúčastnených krajín za stratégiu sa musí výrazne posilniť.

Napriek tomu, že EUSALP získava čoraz na vážnosti, výzvou zostáva motivovať členov akčných skupín a poskytnúť im potrebné rozhodovacie kapacity a technickú spôsobilosť. Akčné skupiny opakovane apelujú na štáty a regióny, aby boli na zasadnutiach poradnej rady primerane zastúpené, a zabezpečujú lepšiu koordináciu v rámci výkonnej rady s cieľom zabezpečiť účinné strategické smerovanie opatrení a primeranú politickú podporu.

Všetky makroregionálne stratégie vo veľkej miere podporujú koncepciu riadenia za účasti viacerých zainteresovaných strán. Väčšia účasť občianskej spoločnosti by však mohla posilniť rozmer stratégií zdola nahor. Veľká účasť súkromného sektora na fórach EUSAIR (napr. stretnutia medzi podnikmi) bola veľmi vítaná a v prípade potreby by sa mohla zopakovať aj v rámci iných stratégií.

Plánovanie politiky

V prípade dvoch najstarších makroregionálnych stratégií sa revízia akčných plánov, ktorá sa začala v roku 2018, časovo zhoduje s plánovaním finančných prostriedkov EÚ na roky 2021 – 2027. Táto príležitosť sa musí využiť a musí sa vyvinúť koordinované úsilie na maximalizáciu pridanej hodnoty týchto procesov, čo zahŕňa aj väčšie strategické zameranie makroregionálnych stratégií.

V rámci stratégie EÚ pre región Baltského mora vzbudzuje obavy veľký počet stanovených priorít. Partneri by mali využiť revíziu akčného plánu ako príležitosť na kontrolu, či všetky priority ešte stále majú makroregionálny význam, ktorý by zdôvodnil ich začlenenie do stratégie.

V rámci stratégie EÚ pre podunajskú oblasť je v revízii akčného plánu na roky 2018 – 2019 potrebné zaoberať sa nedostatkom politickej zodpovednosti. Komisár zodpovedný za regionálnu politiku pripomenul koordinátorom stratégie EUSDR túto skutočnosť na spoločnej schôdzi v júni 2018. Pokiaľ ide o niektoré prioritné oblasti (napr. vnútrozemská doprava alebo cestovný ruch), ešte sa nevypracovali konkrétne projekty. Pri pridelovaní prioritných oblastí

by sa malo zohľadniť, že niektoré krajiny, ktoré nemajú žiadnu koordinačnú úlohu, by chceli získať jednu z prioritných oblastí. Rovnako by sa mala riešiť aj otázka administratívnej kapacity. Vyžaduje si to primeranú reakciu na národnej a regionálnej úrovni, najmä v krajinách, na ktoré sa vzťahuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA) a nástroj európskeho susedstva (ENI).

V rámci EUSAIR partnerské štáty zastávajú rozdielne názory pokiaľ ide o priority v oblasti spolupráce. Doteraz sa prevažne zameriavali na projekty s úzkym, vnútroštátnym rozsahom, namiesto toho, aby vnímali makroregionálne stratégie ako rámec pre zmenu politiky, ktorý vytvára konkrétne procesy, medziregionálne siete a platformy pre spoluprácu. Odlišný prístup by týmto štátom pomohol vybudovať a naplánovať opatrenia, ktoré sú z geografického hľadiska lepšie vyvážené a ktoré by preto mali silnejšiu makroregionálnu pridanú hodnotu. Vo všeobecnejšiej rovine je potrebné zosúladiť priority stratégie EUSAIR s vnútroštátnymi, regionálnymi a odvetvovými politikami, ako aj so strategickými dokumentmi a procesmi (napr. berlínsky proces, stratégia pre západný Balkán atď.).

V súčasnosti nie je potrebné revidovať akčný plán EUSALP, hoci v niektorých akčných skupinách sa prijali počiatočné opatrenia mimo akčného plánu. Namiesto toho je, na základe existujúceho akčného plánu, potrebné lepšie vykonávanie, lepšia komunikácia a lepší prenos výsledkov, ako aj rozvoj zručností v rámci akčných skupín. To sa bude v nadchádzajúcich mesiacoch ďalej rozvíjať.

Financovanie

Preklenutie priepasti medzi makroregionálnymi stratégiami a možnosťami financovania zostane pravdepodobne aj naďalej výzvou.

Programy Interreg zohrávajú – napriek obmedzeným možnostiam financovania – významnú úlohu pri podpore vykonávania stratégií. Väčšina finančných prostriedkov EÚ, ako aj vnútroštátnych a iných zdrojov financovania na podporu projektov v rámci stratégií však nie je ľahko dostupná. To by mohlo vysvetliť, prečo je v niektorých krajinách politická angažovanosť nízka a prečo účastníci nemajú potrebnú kapacitu.

Dialóg medzi orgánmi hlavných programov EÚ a hlavnými vykonávateľmi makroregionálnych stratégií by sa mal ďalej podporovať. V tejto súvislosti zohrávajú kľúčovú úlohu ministerstvá zodpovedné za koordináciu fondov EÚ a makroregionálnych stratégií v zúčastnených krajinách.

Prípravná fáza plánovania po roku 2020 ponúka jedinečnú príležitosť na plánovanie a organizáciu konzistentného využívania finančných prostriedkov EÚ na podporu cieľov makroregionálnych stratégií. Koordinácia medzi orgánmi programov financovania z EÚ a hlavnými realizátormi makroregionálnych stratégií by mala prebiehať tak v rámci krajín, ktoré sú zapojené do makroregionálnych stratégií, ako aj navzájom medzi týmito krajinami. Jednotlivé krajiny by svojimi rozhodnutiami a konkrétnymi opatreniami preukázali záujem o makroregionálne stratégie a zároveň aj politickú angažovanosť.

Komunikácia

Viditeľnosť stratégie EUSAIR naďalej negatívne ovplyvňuje nedostatočná komunikácia. Situácia by sa mohla čiastočne vyriešiť zriadením plánovanej platformy zainteresovaných strán. Takisto by sa tým zlepšila účasť a informovanosť miestnych a regionálnych zainteresovaných strán, ktoré v súčasnosti zohrávajú v rámci makroregionálnych procesov len obmedzenú úlohu.

Komunikácia predstavuje aj v rámci EUSALP naďalej problém. Hoci sa vytvorili komunikačné nástroje, treba zlepšiť technické nastavenie, a najmä obsahovú stránku

komunikácie. Naliehavo potrebná je cielená komunikačná stratégia, ktorá vychádza z dohodnutých politických posolstiev.

4. Ďalší postup

Vo svojich návrhoch nariadení o politike súdržnosti EÚ na obdobie po roku 2020 Komisia zdôrazňuje dôležitosť spolupráce ako prierezovej črty politiky súdržnosti. Vyzýva členské štáty a regióny, aby túto úlohu lepšie začlenili do ďalšej fázy plánovania a programovania národnej a regionálnej politiky. Je to silný a pozitívny signál pre tých, ktorí sú už zapojení do makroregionálnych stratégií, a zároveň výzva myslieť dopredu a uvažovať nad tým, ako a pre ktoré hlavné priority by sa programy a makroregionálne stratégie mohli navzájom podporovať.

Tým by sa riešila otázka zdôraznená v štúdiu COWI, v ktorej sa uvádza, že *„koordinácia s EŠIF a programami EÚ kladie vysoké požiadavky na všetky zúčastnené strany; a do dnešného dňa táto koordinácia nebola uspokojivo dosiahnutá. V období po roku 2020 je tu teda značný priestor na zlepšenie“*.

V tejto súvislosti a vzhľadom na potenciál makroregionálnych stratégií Komisia vyzýva príslušné krajiny, aby okamžite zvedli tieto opatrenia:

1. Tematickí koordinátori stratégií by mali posúdiť situáciu v každej oblasti politiky v porovnaní s modelom „trojfázového vývoja“, ktorý bol predložený v štúdiu COWI. Cieľom je zistiť, ktoré nosné prvky by sa v tejto súvislosti mohli lepšie využiť a ktoré prekážky treba v prípade potreby prekonať. Tam, kde je to vhodné, by potom mohli svojim vnútroštátnym koordinátorom predložiť odporúčania týkajúce sa riešenia zistených problémov.
2. Hlavní realizátori v rámci každej makroregionálnej stratégie by mali naďalej zlepšovať svoje mechanizmy riadenia, a to za pomoci angažovanosti a podpory rezortných ministrov. Mali by hľadať synergie a komplementárnosť s organizáciami, ktoré už v makroregióne pôsobia, a mali by regionálnym a miestnym zainteresovaným stranám umožniť prispievať k makroregionálnym stratégiám (napr. prostredníctvom platformy zainteresovaných strán). Mali by sa aj naďalej snažiť o lepšie monitorovanie pokroku jednotlivých tematických oblastí a posilniť kapacity strán zapojených do vykonávania makroregionálnych stratégií.
3. Pokiaľ ide o stratégiu EÚ pre región Baltského mora a stratégiu EÚ pre podunajskú oblasť, tematickí a vnútroštátni koordinátori by mali využiť revíziu svojich akčných plánov ako príležitosť na výber najdôležitejších hlavných priorít, ktoré majú pre EÚ najvyššiu pridanú hodnotu a v prípade ktorých je opodstatnené mobilizovať finančné prostriedky EÚ a vnútroštátne prostriedky.
4. S cieľom využiť nový legislatívny rámec, ktorý posilní väzby medzi hlavnými programami, spolupracou a makroregionálnymi stratégiami, by sa proces plánovania mal zamerať na tieto činnosti:
 - Na úrovni každej makroregionálnej stratégie: orgány zodpovedné za programy EÚ v zúčastnených krajinách by mali medzi sebou úzko spolupracovať už od počiatočných fáz plánovania programov na roky 2021 – 2027. Konkrétne to znamená, že vnútroštátne orgány zodpovedné za fondy EÚ by sa v prípade každej makroregionálnej stratégie mali v spolupráci s národnými koordinátormi makroregionálnych stratégií spoločne dohodnúť na hlavných makroregionálnych prioritách, opatreniach, projektoch a mechanizmoch riadenia, ktoré sa následne zahrnú

do ich príslušných partnerských dohôd (členské krajiny EÚ) a viacročných programových (rámcových) dokumentov (krajiny mimo EÚ)³⁵.

- *Na úrovni každej krajiny, ktorá sa zúčastňuje na makroregionálnych stratégiách:* priority, opatrenia a projekty, ktoré boli dohodnuté a zahrnuté do partnerských dohôd alebo do viacročných programových (rámcových) dokumentov, by sa následne mali vypracovať v príslušných programoch EÚ³⁶ a to koordinovane s ostatnými zúčastnenými krajinami. Na dosiahnutie tohto cieľa by sa tematickí a vnútroštátni koordinátori pre makroregionálne stratégie mali snažiť o vytvorenie užších vzťahov a spolupráce s riadiacimi orgánmi príslušných programov EÚ (fondy EŠIF a/alebo IPA, podľa potreby) na vnútroštátnej úrovni, regionálnej úrovni a na úrovni spolupráce. Mali by iniciovať dialóg, spoločne identifikovať budúce relevantné oblasti spolupráce a zabezpečiť, aby sa hlavní realizátori makroregionálnych stratégií zúčastňovali na príprave programov na roky 2021 – 2027 a prispievali k nej.
5. Počas fázy vykonávania by sa priority, opatrenia a projekty, ktoré orgány zodpovedné za programy EÚ zhodne považujú za relevantné pre makroregionálne stratégie, mali realizovať koordinovane a synchronizovane vo všetkých makroregionálnych stratégiách. Na dosiahnutie tohto cieľa môže byť potrebné, aby príslušné programy EÚ vopred prideliť osobitné finančné prostriedky. Okrem týchto osobitných opatrení a projektov by sa v rámci programov mohli vypracovať a uplatňovať osobitné kritériá výberu projektov, ktorými by sa podporilo vypracovanie projektov podporujúcich priority makroregionálnych stratégií (napr. vyčlenenie rozpočtu, osobitné výzvy na predkladanie makroregionálnych projektov, pridelenie dodatočných bodov projektom prispievajúcim k makroregionálnym cieľom a opatreniam atď.).

5. Závěry

Pre partnerov zapojených do makroregionálnych stratégií prišiel okamih pravdy: príprava programov na roky 2021 – 2027 predstavuje pre partnerov jedinečnú príležitosť preukázať a posilniť svoju angažovanosť v súvislosti s prioritami makroregionálnych stratégií, najmä ich začlenením do priorít programov EÚ, a to vďaka možnostiam stanoveným v nových navrhovaných nariadeniach.

Makroregionálne stratégie získali politickú viditeľnosť a vyvolali veľmi vysoké očakávania. Bez spoločných politických impulzov na vnútroštátnej a regionálnej úrovni však odhodlanie konkrétnych aktérov, hoci je veľmi cenné, nebude dostatočnou zárukou prežitia makroregionálnych stratégií.

Vôľa spolupracovať na dosiahnutí spoločných cieľov a vykonávať aktivity spoločne v rámci makroregionálnych musí vychádzať zo strany samotných zúčastnených krajín a partnerov, ktorí sú vyzvaní, aby z makroregionálnych stratégií vytvorili spoločnú a ústrednú politickú agendu.

Súčasnú obdobie diskusií a rokovaní o budúcom finančnom a legislatívnom rámci a jeho podporných programoch ponúka zúčastneným krajinám a partnerom jedinečnú príležitosť na to, aby potvrdili svoj spoločný záväzok k spoločne dohodnutým prioritám makroregionálnych stratégií. Tým by sa optimalizovala pridaná hodnota makroregionálnych stratégií, ktoré by tak mohli rozvinúť svoj plný potenciál.

³⁵ Návrh takejto včasnej koordinácie medzi orgánmi zodpovednými za program EÚ v rámci makroregionálnych stratégií ako prví navrhli ministri pre stratégiu EUSAIR vo „vyhlásení z Katánie“ prijatom na zasadnutí ministrov 24. mája 2018: https://www.adriatic-ionian.eu/wp-content/uploads/2018/03/catania_declaration_approved.pdf.

³⁶ Pre krajiny mimo EÚ by sa „programy“ mali chápať aj ako „akčný plán“.

